

Toekomst voor spellen

Je zit nu in klas 4, het laatste schooljaar van het vmbo. Dit jaar maak je de keuze voor jouw toekomst. Je onderzoekt of opleidingen op het mbo iets voor je zijn. Misschien wil je wel naar de havo. Maar dat is eerst nog toekomstmuziek. Eerst herhaal je dit jaar alle leerstof van de afgelopen jaren. Zo bereid jij je goed voor op het eindexamen. Bij de module taalverzorging ga je aan de slag met spelling en grammatica. Het is belangrijk dat je veel oefent zodat je straks foutloos kunt schrijven.

Wat ga je doen?

Je maakt allerlei opdrachten die met taalverzorging te maken hebben.

Je herhaalt de belangrijkste regels van leerjaar 3 en je leert nieuwe regels.

Wat heb je daarbij nodig?

Om de opgaven goed te kunnen maken, heb je informatie over spelling en grammatica nodig.

Wat leer je?

Je herhaalt en leert:

- hoe je Nederlandse en Engelse werkwoorden vervoegt in verschillende tijden;
- hoe je verschillende werkwoorden herkent;
- hoe je hoofdletters en leestekens gebruikt;
- hoe je zinnen kunt samenvoegen;
- hoe je zinnen ontleedt in zinsdelen;
- hoe je die zinsdelen benoemt;
- hoe je verschillende woorden tot woordsoorten benoemt;
- hoe je stijlfouten kunt herkennen en verbeteren;
- hoe je ervoor kunt zorgen dat je foutloos schrijft;
- hoe je kunt beoordelen wat je al kunt en waaraan je nog aandacht moet besteden.

1

Op naar het eindexamen!

Je bereidt je dit jaar voor op het examen. Voor Taalverzorging betekent dat veel regels van de afgelopen vier jaar herhalen. Dit onderdeel staat in het teken van spelling. Je herhaalt de belangrijkste spellingregels en oefent met hoofdletters en leestekens. Aan de slag!

1 Wat weet je nog?

Zijn de onderstaande beweringen **waar** of **niet waar**?

1	De persoonsvorm geeft aan in welke tijd de zin staat.	waar / niet waar
2	De persoonsvorm geeft aan of een zin enkelvoud of meervoud is.	waar / niet waar
3	Een zin is voltooid als er alleen een zelfstandig werkwoord in staat.	waar / niet waar
4	Er zijn zes werkwoordstijden.	waar / niet waar
5	Bij de onvoltooide tijd staat er een voltooid deelwoord in de zin.	waar / niet waar

2 Schoolzaken - 1

Lees de theorie **Werkwoordstijden** op bladzijde 4. Vul dan bij onderstaande zinnen de juiste vorm van het werkwoord in. De juiste tijd staat achter het werkwoord.

1	Haar vriend ..... zijn woordjes. (leren - ott)
2	Die docent ..... de lesstof. (bepalen - ovt)
3	Natasja ..... weten welke fout ze heeft gemaakt. (willen - ott)
4	Mijn moeder ..... mij aan een weekje rustig aan te doen. (aanraden - ovt)
5	Waarom ..... jij geen enkele hulp? (aanvaarden - ott)
6	Petra ..... te weinig tijd aan de spellingregels. (besteden - ovt)
7	Dennis ..... al jaren verliefd op dat meisje uit zijn klas. (zijn - ott)
8	Onze school ..... zich bezig met duurzame ontwikkelingen. (houden - ovt)

3 Schoolzaken - 2

Lees de theorie **Werkwoordstijden** op bladzijde 4. Zet de werkwoorden in de juiste tijd.

1	Hij ..... zijn klasgenoten over het aanstaande examen. (whatsappen - ovt)
2	Niet alles wat zij ..... is waar. (hebben, beweren - vtt)
3	Jesper ..... heel lang in een goede afloop. (geloven - ovt)
4	De klas ..... zich voor op een lang schooljaar. (bereiden - ott)
5	Jarno ..... op zijn fiets naar school om maar niet te laat te komen. (racen - ott)
6	Zij ..... haar verontschuldigen aan voor haar vreemde gedrag. (bieden - ovt)
7	..... de twee fietsers in het ziekenhuis na die botsing? (belanden - ovt)
8	In het weekend ..... Celine haar benen ..... (hebben, waxen - vtt)

Werkwoordstijden

Onvoltooid tegenwoordige tijd (ott)

Als een zin in de ott staat, drukt het werkwoord een activiteit of toestand uit die nog bezig is of snel zal plaatsvinden. In een zin die in de onvoltooide tijd staat, staat (bijna) altijd maar één werkwoord. Dat werkwoord is de persoonsvorm. Aan de persoonsvorm kun je zien of de zin in de tegenwoordige of de verleden tijd staat.

De spellingregels voor de onvoltooid tegenwoordige tijd zijn:

- Als het onderwerp van de zin **ik** is, schrijf je de ik-vorm.
ik loop, ik ren, ik word, fiets ik, vind ik
- Als het onderwerp van de zin **je** of **jij** is én achter de persoonsvorm staat, schrijf je de ik-vorm.
wandelen je, slaap jij, rijd je, vind jij?
- Bij elk ander onderwerp in het enkelvoud schrijf je de ik-vorm + **t**.
mijn broer wandelt, zij rent, de hond blaft, u wordt, jij schaatst, de kast wankelt
- Als het onderwerp van de zin meervoud is, schrijf je de infinitief (= hele werkwoord).
wij fietsen, jullie rijden, de voetballers juichen, de koeien loeien

Onvoltooid verleden tijd (ovt)

Als een zin in de ovt staat, drukt het werkwoord een activiteit of toestand uit die in het verleden heeft plaatsgevonden. Bij een zin in de ovt staat de persoonsvorm in de verleden tijd: Ik fietste naar school.

De spellingregels voor de onvoltooid verleden tijd zijn:

- Bij zwakke werkwoorden (werkwoorden die in de tegenwoordige en de verleden tijd dezelfde klank hebben):
spelen (ik) speelde / (wij) speelden
stoppen (ik) stopte / (jullie) stopten
- Bij sterke werkwoorden (werkwoorden waarvan de klank verandert als je de zin van de tegenwoordige tijd in de verleden tijd zet):
slapen je krijgt klankverandering (ik) sliep / (zij) sliepen

Als je een zwak werkwoord langer maakt, hoor je wat je moet schrijven. Twijfel je toch? Pas dan de regel van het 't ex-kofschip toe.

Voltooide tijd

In een zin die in de voltooide tijd staat, staat een vorm van hebben of zijn (+ eventueel andere hulpwerkwoorden) + een voltooid deelwoord. Als de persoonsvorm in zo'n zin in de tegenwoordige tijd staat, zeggen we van de zin dat die in de voltooid tegenwoordige tijd (vtt) staat: Ik heb gefietst.

Staat de persoonsvorm in de verleden tijd dan zeggen we dat de zin in de voltooid verleden tijd (vvt) staat: Ik had gefietst.

Bij een voltooid deelwoord gelden dezelfde regels als bij de onvoltooid verleden tijd. Maak het woord langer om te horen wat je schrijft. Twijfel je? Kijk dan naar 't ex-kofschip.

Werkwoorden uit het Engels

De spellingregels van Engelse werkwoorden zijn hetzelfde als de regels voor Nederlandse werkwoorden. Bij veel werkwoorden (swipen, daten, debaten) is het van belang dat bij de **ik-vorm** de **eind-e** wordt opgeschreven, omdat je dan de Engelse uitspraak houdt: vergelijk **swip** met **swipe**. In het meervoud vervalt die **-e**, het is dus niet **swipeen (ik-vorm + en)**, maar **swipen**. Engelse werkwoorden worden als zwakke werkwoorden vervoegd.

Regel 'T EX-KOFCHIP

- Stap 1: neem het hele werkwoord.
Stap 2: haal -en eraf.
Stap 3: zit de medeklinker vóór -en in 't ex-kofschip?
- Ja? + te(n)
  - Nee? + de(n)

4 Examentekst

Hieronder zie je zinnen uit een examentekst vmbo-TL. In welke tijd staan de zinnen?

1	De populariteit van het stalen ros in het verleden biedt geen garantie voor de toekomst.	A ott	B ovt	C vtt
2	Nederland heeft meer tweewielers dan inwoners.	A ott	B ovt	C vtt
3	In de meeste binnensteden is het fietsgebruik explosief toegenomen.	A ott	B ovt	C vtt
4	De fiets heeft de toekomst.	A ott	B ovt	C vtt
5	Als je de fietshelm verplicht stelt, versterk je het idee dat de tweewieler een gevaarlijk vervoersmiddel is.	A ott	B ovt	C vtt
6	Hij observeerde en ondervroeg de fietsers.	A ott	B ovt	C vtt
7	De fietshelm vergrootte zowel de individuele veiligheid als de veiligheid in het algemeen.	A ott	B ovt	C vtt
8	Er is heel wat afgekletst tijdens het peddelen.	A ott	B ovt	C vtt
9	Meneer Brömmelstroet twittert over de wetenschap en de praktijk van het fietsen.	A ott	B ovt	C vtt
10	Brömmelstroet bestudeerde het gedrag en de beweegredenen van de fietsers.	A ott	B ovt	C vtt

5 Woorden uit het Engels - 1

Lees van de theorie **Werkwoordstijden** het deel **Werkwoorden uit het Engels**. Vul steeds de juiste vorm van het werkwoord in. Let op de aangegeven tijd.

1	De leerling ..... de docent om te vragen wanneer de toetsweek is. (e-mailen - ott)
2	Twee klasgenoten ..... met elkaar. (daten - ott)
3	De decaan ..... of iedereen zich heeft ingeschreven op het mbo. (checken - ott)
4	Mijn vriendin ..... haar galajurk. (showen - ott)
5	De vriend van mijn zus ..... hard met zijn auto door de woonwijk. (racen - ott)
6	Mijn broertje ..... naar beneden op de internetpagina. (scrollen - ott)
7	Mijn zusje ..... 's zomers heel graag. (skaten - ott)
8	Mijn docent wiskunde ..... een samenvatting van het tentamen. (uploaden - ovt)
9	Hij ..... snel naar het volgende scherm. (swipen - ovt)
10	We ..... het stageverslag met onze handtekening. (scannen - ovt)
11	Mijn ouders ..... mij om hogere cijfers te halen. (pushen - ovt)

6 Woorden uit het Engels - 2

Lees van de theorie **Werkwoordstijden** het deel **Werkwoorden uit het Engels**.
 Vul steeds de juiste werkwoordsvorm in de aangegeven tijd in.

- 1 Hij ..... dat hij gisteren als laatste ..... (faxen, finishen - ovt)
- 2 Halverwege ..... hij nog als snelste ..... (zijn, timen - vvt)
- 3 Zij ..... graag haar danskunsten. (showen - ott)
- 4 Aan het einde van de zomer ..... wij nog steeds. (barbecueën - ovt)
- 5 Die leerling ..... het liefst met leeftijdsgenoten. (chatten - ovt)
- 6 De docent ..... mijn ouders mijn laatste cijfers .....
 (hebben, e-mailen-vtt)
- 7 Hij ..... dat hij ziek was om maar niet naar school te hoeven. (faken - ovt)
- 8 Benjamin ..... al jaren het gebruik van WRTS. (promoten - ovt)
- 9 Tijdens de voetbalwedstrijd ..... de verdedigers meerdere malen hun
 tegenstanders. (tackelen - ovt)
- 10 Mijn vader ..... al die rare mailtjes die hij kreeg. (deleten - ovt)

7 Goed gedaan?

Lees de theorie **Samenstellingen**. Bekijk in elke zin het vetgedrukte samengestelde
 woord. Verbeter waar nodig de foute samenstellingen.

- 1 Na de zware onweersbui schenen de eerste **zonnenstralen** alweer door de ramen.
 .....
- 2 De **klassenleraar** kon het goed vinden met de leerlingen uit zijn klas.
 .....
- 3 Het is haar **hartewens** om dit jaar haar eindexamen te halen.
 .....
- 4 Femke wordt door iedereen de **bolleboos** van de klas genoemd.
 .....
- 5 Die leraar kan geen lesgeven zonder gebruik te maken van de **docentehandleiding**.
 .....
- 6 Dat Wouter van zijn stoel viel, vond de rest van de klas een **reuzenmop**.
 .....
- 7 Yalisa is **apetrots** op haar profielwerkstuk.
 .....
- 8 In die mooie **bloemetuin** kunnen we tijdens de pauze altijd heerlijk tot rust komen.
 .....
- 9 Cato heeft het **leeuwedeel** van haar leerwerk al gedaan.
 .....
- 10 Jamil zat te **knarsetanden** om het gedrag van zijn vriendin.
 .....

Samenstellingen

Een **samenstelling** maak je door twee of meer woorden aan elkaar te schrijven. Een bak met zand is een zandbak en een riem voor je broek is een broekriem. Bij sommige combinaties levert dat een woord op dat je minder makkelijk kunt uitspreken. Daarom krijgen die woorden een **tussenklank**: -e, -en of -s. Voor het gebruik van de tussenklanken gelden bepaalde regels. Die vind je hieronder. Let op: die regels gelden dus **niet** voor woorden die je gewoon aan elkaar kunt plakken, zoals zand + bak en broek + riem.

Met -e of -en?

Vaak hoor je een -e tussen de twee delen van een samenstelling. Hoe weet je nu wanneer je -e schrijft en wanneer je -en moet schrijven?

- Als het eerste deel van de samenstelling een zelfstandig naamwoord is met alleen een meervoud op **-en**, gebruik je de tussenletters **-en**. Het eerste deel van de samenstelling wordt dan in het meervoud gezet.
Bijvoorbeeld: talent + jacht = talentenjacht.

In de volgende gevallen schrijf je **alleen een -e**:

- Als het eerste deel van de samenstelling verwijst naar iets waar er maar één van is:
zon + bank = zonnebank - maan + schijn = maneschijn.
- Als het eerste deel van de samenstelling geen meervoudsvorm heeft:
gerst + nat = gerstenat - rogge + brood = roggebrood.
- Als het eerste deel van de samenstelling een meervoud heeft op een -s:
conciërge (meervoud: conciërges) + kamer = conciërgekamer.
- Als het eerste deel van de samenstelling twee meervoudsvormen kent, op -n en op -s:
lade (meervoud: laden of lades) + kast = ladekast.
- Als het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft en het geheel een bijvoeglijk naamwoord is:
apetrots, reuzeleuk.
- Als het eerste deel van de samenstelling van een werkwoord afkomstig is:
spinnewiel (van het werkwoord spinnen).
- Als het eerste deel van de samenstelling een bijvoeglijk naamwoord is:
platteland (plat = bijvoeglijk naamwoord).

Met of zonder -s?

Als je bij het uitspreken van de samenstelling een -s hoort, dan schrijf je die ook. Bijvoorbeeld: bedrijf + pand = bedrijfspand.

Als het tweede deel van de samenstelling met een -s of -ch begint, dan is het vaak moeilijk te horen of er een s in de samenstelling bij komt.

Bijvoorbeeld: liedje + schrijver. Schrijf je nu liedjeschrijver of liedjesschrijver?

Of: veiligheid + systeem. veiligheidsysteem of veiligheidssysteem?

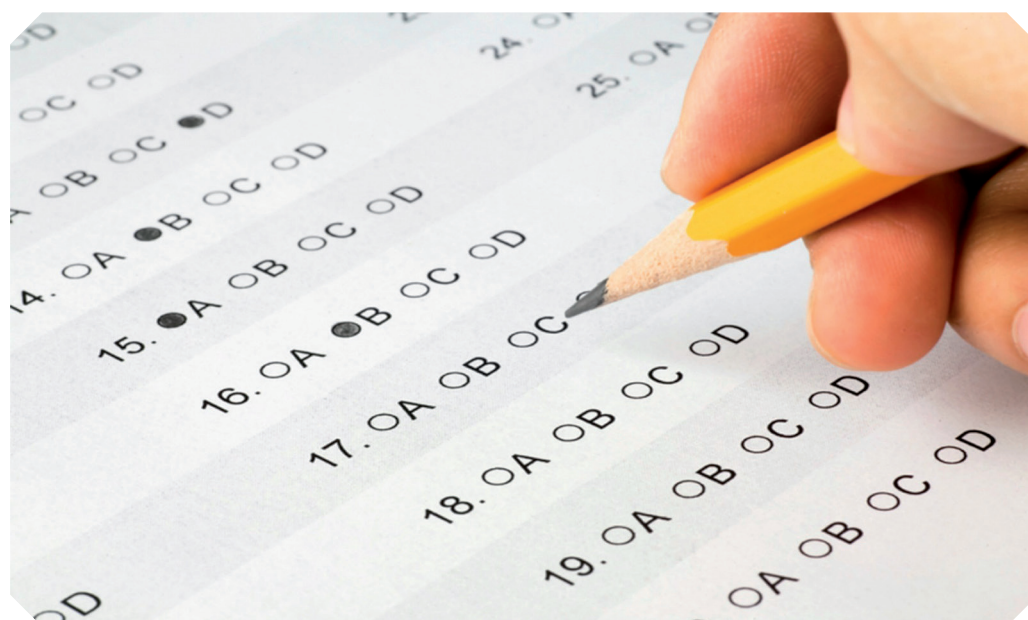
Vervang in dat geval ter controle het tweede deel van de samenstelling door een woord dat niet met een s-klank begint. Bijvoorbeeld: liedjeszanger en veiligheidsscontrole. Nu hoor je dat er een s in het woord komt en weet je dat het liedjesschrijver en veiligheidssysteem moet worden.

8 Keuzes

Lees de theorie **Samenstellingen**. Geef aan waarom de samenstelling goed is. Kies uit:

- 1 maneschijn
  - 2 rijstebrij
  - 3 aspergesoep
  - 4 gedaanteverwisseling
  - 5 reuzeleuk
  - 6 jankepot
  - 7 hogeschool
  - 8 klassenleraar
-
- A Het eerste deel van de samenstelling heeft een meervoud op -s.
  - B Het eerste deel van de samenstelling is een bijvoeglijk naamwoord.
  - C Het eerste deel van de samenstelling is van een werkwoord afkomstig.
  - D Het eerste deel van de samenstelling is een zelfstandig naamwoord met alleen een meervoud op -en
  - E Het eerste deel van de samenstelling heeft een meervoud op -n én op -s.
  - F Het eerste deel van de samenstelling heeft geen meervoudsvorm.
  - G Het eerste deel van de samenstelling heeft een versterkende betekenis en het geheel is een bijvoeglijk naamwoord.
  - H Het eerste deel van de samenstelling verwijst naar iets waar er maar één van is.

1	2	3	4	5	6	7	8

9 Samengesteld?

Lees de theorie **Samengestelde zinnen**. Geef aan of het een samengestelde of een niet samengestelde zin is. Vul daarna het voegwoord in, als dat in de zin staat. De eerste zin is voorgedaan.

- 1 Omdat zij ziek is geweest, mag zij haar eindexamen in delen maken.
samengesteld..... voegwoord **omdat**.....
- 2 Over enkele maanden begint ons eindexamen.
 ..... voegwoord .....
- 3 Jari is heel goed in natuurkunde, maar van Duits bakt hij niets.
 ..... voegwoord .....
- 4 Je mag mijn boek één keer lenen en daarna moet je er zelf een kopen.
 ..... voegwoord .....
- 5 Doordat zij niet heeft geleerd, heeft zij een onvoldoende gehaald.
 ..... voegwoord .....
- 6 Die toets was ontzettend moeilijk!
 ..... voegwoord .....
- 7 Je kunt deze tijd kiezen voor de herkansing, of je kiest die andere tijd.
 ..... voegwoord .....
- 8 Er komt weer een examenfeest en daar koop ik een kaartje voor, want daar gaan we natuurlijk heen!
 ..... voegwoord .....
- 9 Het thema voor het examenfeest van dit examenjaar is 'docenten'.
 ..... voegwoord .....
- 10 Ik mag niet naar het examenfeest, want ik heb straf.
 ..... voegwoord .....

Samengestelde zinnen

Een **samengestelde zin** is een zin die uit twee of meer zinnen bestaat. Deze zinnen noem je **deelzinnen**. Iedere deelzin heeft een eigen persoonsvorm. De deelzinnen worden samengevoegd door middel van een **voegwoord**.

Veel voorkomende voegwoorden zijn: **en, of, maar, want, dat, omdat, doordat, nadat, voordat, zodat, als, dus, sinds, toen, wanneer, zoals, terwijl**. Het voegwoord staat niet altijd tussen de deelzinnen, want een zin kan ook beginnen met een voegwoord.

Toen ik strafwerk aan het maken was, kwam mijn zus mij helpen.

We trekken onze regenjas aan, **omdat** er regen is voorspeld.

Mijn vader was boos, **maar** mijn moeder lachte om mijn fout.

Doordat de les wiskunde uitviel, waren we eerder vrij.

10 Examenfeest

Lees de theorie **Hoofdzinnen en bijzinnen**. Schrijf eerst het voegwoord op dat de samengestelde zinnen verbindt. Geef dan bij elke zin aan om welke combinatie het gaat. De eerste is voorgedaan.

- 1 Lotte heeft een jurk voor het examenfeest gekocht en ze heeft ook alvast schoenen besteld.

voegwoord: **en**.....

hoofdzin / bijzin: **Lotte heeft een jurk voor het examenfeest gekocht**.....

hoofdzin / bijzin: **ze heeft ook alvast schoenen besteld**.....

- 2 Lois vindt het uitkiezen van een jurk niet gemakkelijk en ze heeft ook niet zo veel geld te besteden.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 3 Heel veel meisjes vinden het lastig om goede kleding te vinden, omdat er zo veel keus is.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 4 Nadat ze acht verschillende jurken had gepast, vond ze uiteindelijk de mooiste jurk.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 5 Ze trok bij het thuiskomen direct haar jurk aan en ze keek tevreden naar het resultaat.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 6 Toen het bijna vijf uur was, raakte Lois wel enigszins in paniek.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 7 De bestelde schoenen zouden vandaag bezorgd worden, maar dat was niet gebeurd.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....

- 8 Doordat haar moeder dezelfde schoenmaat had, was het probleem gelukkig snel opgelost.

voegwoord: .....

hoofdzin / bijzin: .....

hoofdzin / bijzin: .....